

Fler äldre bor kvar hemma

Växande behov av sociala mötesplatser

I dag bor nittio procent av Nordens pensionärer hemma. Samtidigt ökar antalet äldre. De nordiska länderna står därför inför en gemensam utmaning i form av ökade krav på utökad hemtjänst, fler tillgängliga bostäder och insatser för att förebygga ensamhet.

Forskaren Cecilia Hennings mor Runa är hundra år. Hon bor kvar hemma med lite hjälp från hemtjänsten. För ett par år sedan bröt Runa lårbenet och senare även en axel. Men tack vare hjälpsamma grannar, anpassning av bostaden och den sociala samvaron i samband med kyrkans soppluncher fann hon motivation att kämpa med rehabiliteringen.

Cecilia Henning, docent i socialt arbete, menar att detta exemplifierar kraven på framtidens äldreomsorg i hela Norden: mötesplatser, tillgänglighet, småskalighet, integration och delaktighet.

– Det kommer inte enbart att vara en fråga om bostaden eller hur vården och omsorgen ska organiseras, utan även om samhällsplanering och att anpassa bostäderna, placera bänkar i utemiljöerna och erbjuda mötesplatser och färdtjänst, säger Cecilia Henning.

Tillsammans med utredaren Stig Dederling har Cecilia Henning skrivit rapporten *Så bor 80+ i Norden* för Nordens Valfärdscenter. Rapporten kartlägger hur Norden kan möta utmaningarna med ökat vårdbehov för de allra äldsta.

Antalet äldre över 80 år väntas fördubblas inom de närmaste årtiondena i Norden. Därför pågår en utveckling av äldreomsorgen med det politiska målet att så många som möjligt ska kunna bo kvar i sitt hem. Platserna på särskilda boendeformer har redan minskat kraftigt i alla nordiska länder, något som har sin grund i äldres önskan att bo kvar hemma, kombinerat med minskade kostnader.

Kartläggningen visar att äldres boende i de nordiska länderna har en

liknande struktur. Fyra av fem personer över 80 år bor kvar hemma. Nittio procent av pensionärerna bor i ordinära bostäder utan behovsprövning. En liten grupp bor i alternativa boendeformer som seniorbostäder, trygghetsbostäder,

55+, *plussboliger* och *bofælleskap*, eller så bor de i boendeformer med behovsprövning som servicehus, gruppboendestäder, ålder-

domshem, *plejehjem*, *äldreboliger* och demensboende.

Den nordiska välfärdsmodellen, där den offentliga sektorn har ett övergripande ansvar för äldres boendesituation, saknar motstycke utanför Norden, säger Cecilia Henning:

– Nordisk bostadspolitik och socialpolitik har ofta gått hand i hand. Detta börjar vi tappa. Många i den äldre befolkningen riskerar att bli socialt isolerade om inte kommunerna ansvarar för att service, vård och omsorg finns nära.

I ett internationellt perspektiv är de nordiska länderna innovativa i utvecklingen av alternativa boenden, men bristen på tillgänglighet är en gemensam

”Många i den äldre befolkningen riskerar att bli socialt isolerade.”

!

Kvarboendepincipen

1952 tillsattes en utredning om åldringsvården av den dåvarande regeringen. Uppdraget var att hitta möjligheter för äldre att kunna bo kvar i hemmet. Resultatet blev kvarboendepincipen som fastställdes 1957. Principen innebär att äldre människor ska kunna få den hjälp de behöver i hemmet så att de kan bo kvar livet ut. Hjälpen kan även innebära flytt till en annan bostad som är bättre anpassad.

Källa: *Äldre i centrum*

nordisk utmaning. Tre av fyra bostäder i Sverige och två av tre bostäder i Danmark är svåra att leva i för äldre. I Norge är färre än två av tio bostäder anpassade för personer med rullstol.

Behovet av alternativa boendeformer växer när skillnader mellan ordinarie och särskilt boende ökar. Trygghetsbostäder med statligt stöd blir allt vanligare i Sverige och Island. I dessa bostäder finns det samlingslokaler, anställd koordinatör och gemensam matsal.

Seniorboenden, alltså tillgänglighetsanpassade bostäder med gemensamma lokaler men utan personal, är också en växande boendeform. Antalet seniorbostäder i Sverige har ökat från 11 000 till 35 000 på femton år. Ett exempel på detta kan du läsa om i reportaget på sidan 22.

I Danmark finns 300 *bofælleskap* för personer över femtio år, som startats av personer som valt att leva tillsammans. Här bor äldre i egna privatägda eller hyrda lägenheter och delar lokal för exempelvis måltider, möten och aktiviteter.

– Danska *bofælleskap* är en form av kollektivt boende där människor bor ihop för ökad trygghet, stimulans >

NY
BOK!

Äntligen kommer den!

Boken som förklarar hur vi kan skapa friska arbetsplatser och friska verksamheter. Svenska Hälsopromotiongruppen fortsätter att samlas kunskap och utveckla metoder för det salutogena ledarskapet. I den här boken ger Anders Hanson oss praktiska tips och konkreta exempel på hur man verkligen kan få värderingar och kultur på arbetsplatsen att bidra till förbättring.

Innehållsförteckning och **smakprov ur boken** finns på www.halsopromotiongruppen.se/kap7

Läs mer och beställ här:
www.salutogent.se

Lilla Torget 2, 441 30 Alingsås
Telefon 0322-63 70 00
www.halsopromotiongruppen.se
info@halsopromotiongruppen.se

SVENSKA
HÄLSOPROMOTION
GRUPPEN

FOTO: ISTOCK

Nätverk och mötesplatser blir allt viktigare när fler äldre bor kvar hemma.

och gemenskap i vardagen. I Sverige har vi ett tiotal boenden som inspirerats av grannlandet, här kallat för bogemenskaper, berättar Stig Dedering.

Forskare är överens om att den offentligt finansierade omsorgen i framtiden inte kommer att kunna öka i takt med behoven. Personalen inom hemtjänsten kommer inte att räcka till. Därför behövs en helhetsyn på boende och omsorg vilket gör framtidens äldreboende till en fråga för kommunernas samhällsplanering.

När allt fler ska bo kvar hemma ökar risken för ensamhet bland äldre. Ohälsa och sjukdom kan bli konsekvenserna av social isolering, varnar Cecilia Henning. Hon menar att kommunerna underskattar vikten av sociala nätverks betydelse för äldres hälsa.

Stig Dedering ser också en risk att fastna i självgodhet, i och med att äldreomsorgen i Norden har ett gott rykte internationellt:

– Målet att bo kvar hemma är riktigt, men greppet kvarboende får inte

Läs mer!
Rapporten Så bor 80+ i Norden kan beställas eller laddas ner på www.nordicwelfare.org.

styra till varje pris. Risken är att äldre inte tar sig ut trots hemtjänst och att ensamheten växer.

Cecilia Henning återkommer till sin mammas sociala gemenskap med grannar och bekanta i kyrkan. Om hur delaktigheten i samband med soppluncherna var avgörande för hennes rehabilitering. Hon kallar dem ”tunna band”, de ytliga relationerna som är livsviktiga för äldre, vilket hon också har skrivit om i en annan rapport.

– Att skapa mötesplatser är väl investerade pengar för kommunerna. Det behövs bara en liten lokal där människor kan ses för en kopp kaffe. Delaktighet och nätverk är viktiga komplement till bostaden inom ramen för den nordiska kvarboendepincipen.

CAROLINE JONSSON är fritansjournalist med fokus på hälsa, sjukvård och sociala frågor.

!

Exempel på nya boendeformer i övriga Norden

- **Plussboliger:** Drivs av privata aktörer i Norge och erbjuder hotellliknande service som bemannad reception, städning, gästrum och motionslokal.
- **Bofælleskap:** En form av kollektivt boende i Danmark som finns som hyresbostäder, andelsbostäder eller ägda bostäder, med gemensamma måltider, möten och aktiviteter.
- **Plejhjem:** Dansk äldreinstitution med personal, för äldre med omfattande vård- och omsorgsbehov. **Äldreboliger:** Bostäder avsedda för äldre i Danmark men saknar personal och allmänna utrymmen.
- **Omsorg +:** Ett norskt mellanboende som erbjuder tillgängliga bostäder, måltidsservice och aktiviteter för personer med litet vårdbehov. Kommunen tilldelar boendet, som kan drivas av andra aktörer. Växande boendeform i Norge.
- **Serviceboende:** Finlands motsvarighet till särskilt boende. Finns som ”vanligt serviceboende” med dagpersonal, och ”effektiviserat serviceboende” med personal dygnet runt.